

**SİVİL HAVACILIK İŞLETMELERİ YETKİLİ DENETİM, TEKNİK GÖZETİM VE MÜŞAVİRLİK
KURULUŞLARI YÖNETMELİĞİ
(SHY-YDTGMK)⁽¹⁾**

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (Değişik:RG-5/5/2017-30057)

(1) Bu Yönetmelik, 14/10/1983 tarihli ve 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu ile 10/11/2005 tarihli ve 5431 sayılı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun kapsamında Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü adına, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü tarafından yetkilendirilen yeterlik belgesi gerektiren personel ve işletmelerin iş ve işlemleri ile inceleme ve denetimlerini yapacak olan bağımsız denetim kuruluşları ve gerçek kişiler ile Genel Müdürlüğün görev sahasındaki iş ve işlemlerin yapılmasında görev alacak teknik gözetim, sertifikasyon ve müşavirlik kuruluşları ve gerçek kişilerin belirlenmesine, yetkilendirilmesine, faaliyetlerine ve yetkilerinin iptaline ilişkin usul ve esasları düzenler.

Kapsam

MADDE 2 –(Değişik:RG-5/5/2017-30057)

(1) Bu Yönetmelik, 2920 sayılı Kanun ile 5431 sayılı Kanun kapsamında yetkilendirilen işletmeleri, Yönetmelik kapsamında yetkilendirilen uzmanlığı kabul edilmiş yerli ve yabancı gerçek kişileri, bağımsız denetim kuruluşlarını, teknik gözetim, sertifikasyon ve müşavirlik kuruluşları ile bu işletme ve kuruluşlarda görev alan ilgili personeli ve havacılık faaliyetlerini kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (Değişik:RG-15/1/2019-30656 Mükerrer)

(1) 15/7/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 437 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Genel Müdür: Sivil Havacılık Genel Müdürünü,
- b) Genel Müdürlük: Sivil Havacılık Genel Müdürlüğünü,
- c) İşletme: Genel Müdürlük tarafından 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu ve 5431 sayılı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanuna göre yetkilendirilmiş havacılık kuruluşlarını,
 - ç) Özel yetki: Hava taşıma işletmelerine tehlikeli madde taşımacılığı, iki motorlu uçaklar tarafından gerçekleştirilen uzatılmış menzil operasyonu, düşük görüş operasyonları, saha seyrüseferi, kuzey atlantik asgari seyrüsefer performans spesifikasyonları, azaltılmış dikey ayırma minimumlarında operasyon yapılabilmesi için verilen yetki ve onayları,
 - d) Rehber: Ulusal ve uluslararası havacılık kuralları ve mevzuatlar esas alınarak hazırlanan, bağımsız denetim kuruluşunun sorumluluk ve faaliyetlerini tanımlayan dokümanı,
 - e) Yeterlik belgesi gerektiren personel: Uluslararası sivil havacılık anlaşmaları ile diğer uluslararası ve ulusal mevzuatta belirtilen niteliklere sahip olan ve bu kapsamda Genel Müdürlükten yeterlik belgesi alması gereken personeli,
 - f) Yetkili bağımsız denetim kuruluşu: Bu Yönetmelik kapsamında inceleme ve denetim hizmetlerini yerine getirmek üzere Genel Müdürlük tarafından yetkilendirilmiş bağımsız denetim kuruluşunu,
 - g) (Ek:RG-5/5/2017-30057) Teknik gözetim, sertifikasyon ve müşavirlik kuruluşu: Genel Müdürlüğün görev alanına giren konularda yayımlanan düzenlemeler çerçevesinde teknik, sertifikasyon ve uzmanlık gerektiren çalışmaları yapmaya Genel Müdürlükçe yetkilendirilmiş kuruluşları,

ğ) (Ek:RG-5/5/2017-30057) Uzman Müşavir: Genel Müdürlüğün görev alanına giren konularda teknik, sertifikasyon ve uzmanlık gerektiren çalışmaları yapmaya Genel Müdürlükçe yetkilendirilmiş yerli veya yabancı gerçek kişileri, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM Genel Esaslar

İnceleme ve denetimin amacı

MADDE 5 – (1) Havacılık işletmelerinin sivil havacılık mevzuatı kapsamındaki faaliyetleri inceleme ve denetime tabi tutulur. İnceleme ve denetimin amacı, 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanununa göre yetkilendirilen işletmelerin uçuş, can ve mal emniyet ve güvenliğini sağlayacak şekilde faaliyetlerinin doğruluğunun, güvenilirliğinin, havacılık düzenlemelerine uygunluk derecesinin araştırılması ve sonuçlarının ilgili taraflara bildirilmesi amacıyla kanıt toplanması ve bu kanıtların değerlendirilmesi sonucunda görüş oluşturulması ve rapora bağlanmasıdır.

(2) İnceleme ve denetim, havacılık işletmelerinin faaliyetleri ile bu işletmelerin kayıt ve belgeleri üzerinden yürütülür. Havacılık işletmeleri tarafından kurulan iç yönetim ve gözetim sistemlerinin etkinliği de bu kapsamda değerlendirilir.

(3) İnceleme ve denetim uygulaması bu Yönetmelik hükümleri çerçevesinde sivil havacılık mevzuatına göre yapılır.

İnceleme ve denetim faaliyetinin yürütülmesi

MADDE 6 – (1) Denetim faaliyetleri, Genel Müdürlük tarafından verilen yetki kapsamında işletmelerin denetim sözleşmesi imzaladığı yetkili denetim kuruluşunun ilgili baş denetçisi başkanlığında, aynı yetkili bağımsız denetim kuruluşunca istihdam edilen denetim yetkisine sahip denetçiler tarafından Genel Müdürlükçe belirlenen denetim takvimine uygun olarak yürütülür.

(2) Taslak denetim takvimi Genel Müdürlük tarafından her yıl için bir önceki yılın Ekim ayı sonuna kadar işletmelere bildirilir.

(3) Genel Müdürlük ile denetim kuruluşları tarafından yapılacak denetimler yıllık denetim takviminde Genel Müdürlük tarafından belirlenir.

(4) İşletmeler tarafından Genel Müdürlüğün denetim takviminde yer alan denetimlerden hangisinin yetkili bağımsız denetim kuruluşlarına yaptırılacağı bir önceki yılın Kasım ayı sonuna kadar Genel Müdürlüğe yazılı olarak bildirilir.

(5) Genel Müdürlük, yapılan başvurulara göre tüm işletmeler için kesinleşen denetim planını bir önceki yılın Aralık ayı sonuna kadar işletmelere bildirir.

(6) Genel Müdürlük, yetkili denetim kuruluşlarının yapacağı denetimlerde kendi personelini kısmen veya tüm denetim boyunca haberli veya habersiz olarak bulundurma, denetimi gözetleme hakkına sahiptir.

(7) Yıllık denetim takviminde yer almayan plansız denetimler ile yapılacak ilave denetimler Genel Müdürlükçe yapılır. Bu denetimlerden ücret alınmaz. Genel Müdürlükçe yetkili bağımsız denetim kuruluşlarından hizmet almak sureti ile denetim yaptırılabilir. Bu denetimlerin ücreti ve şartlarına ilişkin hususlar yetkili bağımsız denetim kuruluşları ile Genel Müdürlük arasında mevzuat çerçevesinde ayrıca anlaşma ile belirlenir.

(8) İnceleme faaliyetleri kapsamında, işletmelerin el kitabı, özel yetki, kiralama ve benzeri onay ve kabul işlemlerine yönelik gerekli incelemeler yetkili bağımsız denetim kuruluşları tarafından yapılarak inceleme sonuçları en geç yedi işgünü içinde Genel Müdürlüğe bildirilir.

Denetçilerin yetkileri

MADDE 7 – (1) Genel Müdürlük tarafından teknik denetçi olarak yetkilendirilen yetkili bağımsız denetim kuruluşlarında görevli denetçiler 15/4/2006 tarihli ve 26140 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Teknik Denetçilerin Görev, Yetki ve Sorumlulukları ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte belirtilen hususlarda Genel Müdürlük adına yetkilidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İlkeler

Etik ilkeler

MADDE 8 – (1) Yetkili bağımsız denetim kuruluşları, ortakları, yönetim kurulu başkan ve üyeleri, yöneticileri ve istihdam ettikleri denetçiler, 13/4/2005 tarihli ve 25785 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile belirlenen ilkelere uymakla yükümlüdürler.

Bağımsızlık ilkesi ve bağımsızlığı ortadan kaldıran haller

MADDE 9 – (1) Yetkili denetim kuruluşlarının ortakları, yönetim kurulu başkanı, üyeleri, denetçileri ve yöneticileri inceleme ve denetim faaliyetlerini doğruluk, tarafsızlık ve şüphecilik ilkeleri çerçevesinde yürütür.

(2) Denetçiler, çalışmalarını sırasında ortaya çıkabilecek menfaat ilişkisinden uzak kalmak, dürüstlük ve tarafsızlıklarını etkileyebilecek hiçbir müdahaleye imkân vermemek, denetim sonucunda ulaştıkları bulgu ve görüşlerini, kendilerinin ya da başkalarının doğrudan veya dolaylı menfaatlerini düşünmeksizin raporlarında açıklamak zorundadır.

(3) Yetkili bağımsız denetim kuruluşları, ortakları, yönetim kurulu başkan ve üyeleri, yöneticiler ve denetçiler, denetlenen işletme ile veya işletmenin doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol ettiği ortaklıklar ile denetimin etkin bir şekilde yapılmasını engelleyecek herhangi bir menfaat ilişkisine giremezler.

(4) Denetçi, işletmenin ve işletmenin doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol ettiği ortaklıkların yönetimi ile ilgili karar alma sürecine katılamaz, bu ortaklıklar ile bağımsızlık ilkesini zedeleyecek mali, ticari veya herhangi bir ilişki içinde ise inceleme ve denetim faaliyetinde görev alamaz.

(5) Yetkili bağımsız denetim kuruluşları, aynı yetkili denetim kuruluşu ile hukuki bağlantısı olan Türkiye’de yerleşik diğer kuruluşlar ile bu kuruluşların ortakları, yönetim kurulu başkan ve üyeleri, yöneticileri ve istihdam ettikleri denetçileri denetledikleri işletmeye veya işletmenin doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol ettiği ortaklıklara, inceleme ve denetim faaliyetleri haricinde başka hizmet veremez.

(6) Yetkili bağımsız denetim kuruluşunun ortakları ile yönetim kurulu başkan ve üyeleri, yöneticileri veya iştirak ettiği ortaklıkları, yetkili denetim kuruluşu adına görev yapan denetçilerin yürüteceği inceleme ve denetim çalışmalarının bağımsızlığını ve tarafsızlığını zedeleyecek müdahalelerde bulunamaz.

(7) Yetkili bağımsız denetim kuruluşlarının ortakları, yönetim kurulu başkan ve üyeleri, yöneticiler ve istihdam ettikleri denetçiler, görevlerinden ayrıldıkları tarihten itibaren asgari iki yıl geçmeden inceleme ve denetim yaptıkları işletme veya işletmenin doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol ettiği ortaklıkların yönetiminde görev alamaz.

(8) Yetkili bağımsız denetim kuruluşlarının ortakları, yönetim kurulu başkan ve üyeleri, denetçileri, yöneticileri, işletmelerde imza yetkisine sahip veya yönetici düzeyindeki personel ile birinci derecede akrabalıklarının bulunması durumunda bu Yönetmelik kapsamında inceleme ve denetim faaliyetinde bulunamazlar.

(9) Yetkili bağımsız denetim kuruluşunun ortakları, yönetim kurulu başkan ve üyeleri, denetçileri ve yöneticileri bir havacılık işletmesinde yönetim kurulu başkanı, üyesi, genel müdür, sorumlu müdür, sorumlu yönetici personel veya imza yetkisini haiz işletme personeli olamaz.

(10) Yetkili bağımsız denetim kuruluşunun veya ortaklarının, yönetim kurulu başkanı ve üyelerinin, denetçilerinin, yöneticilerinin veya bunların birinci derece akrabalarının;

a) İşletmeden veya işletmenin dâhil olduğu gruptan, doğrudan veya dolaylı olarak menfaat sağladıklarının ya da menfaat sağlamalarına yol açacak bir teklif veya vaatte bulunulmasına karşın bu durumun yetkili bağımsız denetim kuruluşuna ve Genel Müdürlüğe yazılı olarak bildirilmediğinin,

b) İşletme veya ortaklarıyla veya işletmenin yönetim veya sermaye bakımından doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunduğu veya kontrolü altında bulundurduğu gerçek veya tüzel kişiler ile doğrudan veya dolaylı ortaklık ya da borç alacak ilişkisine girmiş olduklarının,

c) Bu maddeye aykırı hareket ettiklerinin,

tespiti halinde bağımsızlıklarının ortadan kalktığı kabul edilir ve verilmiş olan yetkileri iptal edilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yetkili Bağımsız Denetim Kuruluşu Organizasyonu ve Yönetimi

Yetkili bağımsız denetim kuruluşu organizasyonu

MADDE 10 – (1) Yetkili bağımsız denetim kuruluşları bu Yönetmelik gerekliliklerini karşılayabilmek amacıyla bu Yönetmelik kapsamında kendisinden istenen bilgi ve belgeleri, en geç yirmidört saat içerisinde Genel Müdürlüğe sunmak zorundadır. Bağımsız denetim kuruluşu ayrıca, Genel Müdürlükçe yeterli görülecek bir organizasyon yapısı ile yönetim sistemi kurmak ve işletme faaliyetleri süresince aktif olarak muhafaza etmek zorundadır. Bu kapsamda;

a) Yetkili bağımsız denetim kuruluşunun tüm faaliyetlerinden sorumlu olmak üzere bir sorumlu müdür,

b) Tüm organizasyonun sağlıklı bir yapıda olmasını ve sürekliliğini denetleme görevi üstelenebilecek kapasitede sorumlu müdüre bağlı sivil havacılıkta konusunda en az beş yıl tecrübeye sahip kalite yönetiminden sorumlu yönetici,

olmak üzere asgari iki yönetici personel görevlendirilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen yöneticilerin yeterlilikleri, Genel Müdürlük tarafından incelenerek uygun görülmesi halinde kabul edilir. Bu yöneticiler, görev aldıkları konularda yetkili bağımsız denetim kuruluşu yönetim kurulu ile birlikte Genel Müdürlüğe karşı sorumludurlar.

(3) Yetkili bağımsız denetim kuruluşları yöneticilerinden herhangi birisini değiştirmeyi planlaması halinde görev değişikliğinin gerekçelerini ve varsa dayandığı belgeleri ile yerine atayacağı yöneticinin ismini, özgeçmişini ve ilgili eğitim sertifikalarını, değişiklik yapılması planlanan tarihten en az on gün önce Genel Müdürlüğe bildirir.

(4) Yetkili bağımsız denetim kuruluşları bu Yönetmelik kapsamında Genel Müdürlükten alacakları denetim yetkileri kapsamı ve yapacakları denetim sayısı esas alınarak istihdam edecekleri başdenetçi ve denetçiler için asgari adam saat hesabına göre yeterli sayıda başdenetçi ve denetçi istihdam eder.

Denetçilerin unvanları

MADDE 11 – (1) Yetkili bağımsız denetim kuruluşunda çalışan ve 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu ve 5431 sayılı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile bu kanunlar uyarınca yayımlanan mevzuata göre denetim yetkisi verilecek bağımsız denetçilerin alabilecekleri unvanlar kıdem sırasına göre; başdenetçi ve denetçidir.

(2) Başdenetçi ve denetçilerin unvanları ve hangi alanda denetçi oldukları yetkili bağımsız denetim kuruluşları tarafından verilecek kimlik kartlarında belirtilir.

(3) Başdenetçi unvanının kazanılması için fiilen en az on yıl, denetçi unvanının kazanılması için fiilen en az beş yıl havacılık sektöründe yapılacak olan inceleme ve denetimle ilgili olarak deneyim şarttır.

(4) Başdenetçi ve denetçi unvanı verilecek personel için gerekli diğer şartlar Genel Müdürlükçe belirlenir.

(5) **(Ek:RG-27/2/2015-29280)** Amatör yapım hava araçlarının denetlenmesi için yetki alan Yetkili Bağımsız Denetçi kuruluşlarda Başdenetçi gerekliliği aranmaz. Ancak denetçilerin; amatör yapım hava araçlarının tasarımı, yapımı ve uçuş testleri konularında en az beş yıl tecrübe sahibi ve en az bir (1) adet amatör hava aracı tasarımı, yapımı ve uçuş testleri süreçlerinde çalışmış olmaları gerekir.

Yetkili bağımsız denetim kuruluşu yönetimi

MADDE 12 – (1) Yetkili bağımsız denetim kuruluşu en az aşağıda belirtilen hususları içerecek şekilde etkin bir yönetim sistemi kurmakla yükümlüdür.

a) Yetki talep edilen işleri yürütebilecek şekilde doküman yönetim ve kontrol sistemi kurmak ve faaliyetleri sırasında işler halde bulundurmak,

b) Personel politikası oluşturmak,

c) Kalite yönetim sistemi kurmak,

ç) İnceleme ve denetim faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde koordine edilebilmesine ve yürütülmesine imkân sağlayacak nitelikte yeterli tesis, personel ve teçhizata sahip olmak,

d) Arşiv ve veri muhafaza sistemi kurmak.

Doküman yönetim ve kontrol sistemi

MADDE 13 – (1) Yetkili bağımsız denetim kuruluşları yetkilendirildikleri konularda faaliyetlerini belirli bir düzen içinde ve mevzuata uygun şekilde yürütülmesine yönelik olarak işletme tarafından tüm

dokümanların organizasyon içinde izlenebilir şekilde dağıtılması, saklanması ve güncellemesi için uygun bir doküman yönetim ve kontrol sistemi kurarak, rehber hazırlar, bu rehber Genel Müdürlük tarafından onaylanır.

Personel politikası

MADDE 14 – (1) Yetkili bağımsız denetim kuruluşu;

a) Faaliyetleri sırasında tüm personelini, yetki aldığı alanlarla ilgili yeterli deneyim, yetkinlik, tecrübe, başlangıç ve tazeleme eğitimleri ile performanslarını değerlendirecek bir sistem kurup işletir.

b) Personelin görevlendirildiği inceleme ve denetim türlerinde bu Yönetmelikte ve sivil havacılık mevzuatında belirtilen deneyim ile uzmanlığa sahip olması ve bunu sürdürmesini sağlayacak bir sistem kurar.

c) Personelin teknik ve mevzuat değişikliklerini ve gelişmelerini yakından takip edecekleri ve kendilerini geliştireceği bir sisteme sahip olmak zorundadır.

ç) Ortakları, yönetim kurulu başkanı ve üyeleri, yöneticileri ve denetçileri dâhil tüm çalışanlarının inceleme ve denetime dair işlemlerde her türlü hiyerarşik, ekonomik baskı ve tesirden uzak kalacak şekilde görevlerini tam bir tarafsızlık ve etik kültür içinde yapacak şekilde bu Yönetmelikte belirtilen hususlara uygun bir sistem kurulacak ve bu durum yetkili bağımsız denetim şirketinin personeli ile yapılacak bir sözleşme ile karşılıklı taahhüt altına alınır.

d) Faaliyetleri sırasında, kurulacak olan yönetim sistemleri ile mevcut ve yayınlanacak mevzuat değişikliklerine uyumu sağlamak üzere gerekli düzenlemeleri yapar.

Kalite yönetim sistemi

MADDE 15 – (1) Yetkili bağımsız denetim kuruluşu, denetçilerinin etik ilkelere, ilgili düzenlemelere, kendisi tarafından belirlenen kalite yönetimi ilke ve uygulamalarına uygunluğunu ve hazırlanan denetim raporlarının gerçek durumu yansıttığını teyit edecek bir kalite yönetim sistemi kurar.

(2) Yetkili bağımsız denetim kuruluşu, kalite yönetim sisteminden sorumlu olmak üzere, kalite yönetim sisteminin sağlıklı biçimde işlemesi ve bu sistemin etkinliğinin sürekli olarak izlenmesini sağlamak üzere yönetici personel görevlendirir. Kalite yönetimine ilişkin standartların yazılı hale getirilmesi, denetçilerin söz konusu standartlara erişiminin sağlanması, kalite yönetimine ilişkin ulusal ve uluslararası gelişmelerin takip edilmesi, olabilecek değişiklikler doğrultusunda standartların güncellenmesi ve denetçilere duyurulması, denetim sırasında etik ilkelere ya da yasal düzenlemelere uygunluğu zedeleyebilecek olağan ve olağanüstü durumlar için önlemler oluşturulması yetkili bağımsız denetim kuruluşu sorumluluğundadır.

(3) Kalite yönetimine ilişkin politikalar belirlenirken aşağıdaki uygulamalar dikkate alınır:

a) İnceleme ve denetim görevindeki tüm personel sorumluluklarını yerine getirirken bağımsız, dürüst ve tarafsız olmak, etik, gizlilik ve profesyonel davranış ilkelerine uygun davranmak, yeterlilik, güvenilirlik, dikkat ve özene sahip olmak zorundadır.

b) Herhangi bir inceleme veya denetim raporuna ilişkin olarak hazırlanmış çalışma kâğıtları ile inceleme ve denetim sonucunu etkileyen bilgileri içeren evrak, yetkili bağımsız denetim kuruluşu tarafından en az beş yıl süre ile saklanır.

(4) Yetkili bağımsız denetim kuruluşu, faaliyetlerini ulusal ve uluslararası mevzuatlarda belirlenen standartlara uygunluğunu sağlayacak TSE (Türk Standardları Enstitüsü), ISO (Uluslararası Standartlar Örgütü) veya CEN (Avrupa Standartlar Komitesi) standartlarında bir kalite güvence sistemi kurar ve Genel Müdürlük tarafından yetkilendirildiği tarihten itibaren en geç bir yıl içerisinde bunu gösterir belgeyi Genel Müdürlüğe sunar.

Tesis

MADDE 16 – (1) Yetkili bağımsız denetim kuruluşları yetkilendirildiği inceleme ve denetim türlerinin gerekliliklerini sağlayabilecek yeterli tesis ve kaynaklara sahip olmak zorundadır. Tesisler ile ilgili aşağıdaki şartlar aranır.

a) Tesislerde çalışma ortamının, havalandırma, topraklama, aydınlatma, sıcaklık, nem ve gürültü yönlerinden yapılan işe uygun ve personelin verimli çalışmasını sağlayacak şekilde olması,

b) Tüm tesislerde yangına karşı gerekli önlemlerin alınması,

c) Çalışan personel sayısı ve faaliyet alanı kapsamına göre yeterli büyüklükte çalışma ortamının ve donanımının mevcut olması,

ç) Tüm yönetim sistemi, planlama ve teknik kayıtlar için uygun arşiv sistemin mevcut olması,

d) Tesislere girişin yetkili personel ile sınırlandırılması.

Arşiv ve veri muhafaza sistemi

MADDE 17 – (1) Yetkili bağımsız denetim kuruluşu;

a) Yangın ve su baskınları ile sel ve deprem gibi doğal afetlere karşı yeterli emniyet tedbirlerine sahip ve izlenebilirliği olan bir doküman, veri kayıt ve depolama sistemi kurar.

b) İnceleme ve denetim sonuçlarını, raporlarını, yazışmalarını, inceleme ve denetim ile ilgili her türlü bilgiyi Genel Müdürlük, ilgili işletme ve kanunen yetkilendirilmiş olanlar dışında kimse ile paylaşmayacak, başkaları tarafından bu bilgilerin izinsiz elde edilmesine imkân vermeyecek yeterli güvenlik önlemi alınmış bir sistem kurar.

c) Doküman, veri kayıt ve depolama sistemine girişi yetkili personel ile sınırlandırır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bağımsız Denetim Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine İlişkin Esaslar

Yetki belgesi zorunluluğu

MADDE 18 – (1) Bu Yönetmelik kapsamında yetkilendirilmeyen bağımsız denetim kuruluşu, Genel Müdürlük adına herhangi bir faaliyet gerçekleştiremez.

Yetki türleri

MADDE 19 – (1) Genel Müdürlük tarafından verilecek yetki grupları şunlardır;

- a) Uçuşa elverişlilik grubu,
- b) Uçuş operasyon grubu,
- c) Lisans grubu,
- ç) Sağlık grubu,
- d) Havaalanları grubu,
- e) Hava seyrüsefer grubu,
- f) Güvenlik grubu,
- g) Hava ulaşım grubu.

(2) (**Değişik:RG-27/2/2015-29280**) Uçuşa elverişlilik grubunda yer alan denetleme yetki türleri şunlardır;

- a) Sürekli uçuşa elverişlilik yönetim kuruluşu,
- b) Hava aracı uçuşa elverişlilik,
- c) Hava aracı bakım kuruluşları,
- ç) Bakım eğitim kuruluşları,
- d) Hava aracı tasarım ve üretim kuruluşları,
- e) Hava aracı, parça veya teçhizat sertifikasyonu,
- f) Amatör yapım hava araçları,
- g) İnsansız hava araçları,
- ğ) Özel uçuş izinleri.

(3) Uçuş operasyon grubunda yer alan yetki türleri şunlardır;

- a) Ticari hava taşıma işletmeleri,
 - 1) Üs,
 - 2) İstasyon,
 - 3) Özel yetki,
 - 4) Yol boyu uçuş,
 - 5) SANA (Yerli Hava Araçlarına Yapılan Emniyet Değerlendirme Denetimi),
 - 6) Kabin ekibi temel emniyet eğitimi denetimi.
- b) Genel havacılık işletmeleri,
- c) Çok hafif hava aracı işletmeleri,
- ç) Ziraî mücadele ve yangın söndürme işletmeleri,
- d) Balon işletmeleri,

e) SAFA (Yabancı Hava Araçlarına Yapılan Emniyet Değerlendirme Denetimi).

(4) Lisans grubunda yer alan yetki türleri şunlardır;

- a) Uçuş eğitim organizasyonu,
- b) Tip intibak eğitim organizasyonu,
- c) Uçuş harekât uzmanı eğitim organizasyonu.

(5) Sağlık grubunda yer alan yetki türleri şunlardır;

- a) Uçuş ekibi sağlık muayenesi gerçekleştiren yetkili sağlık kurumları.

(6) Havaalanları grubunda yer alan yetki türleri şunlardır;

- a) Havaalanı işletmecileri,
- b) Terminal işletmecileri,
- c) Yer hizmetleri kuruluşları,
- ç) Heliport işletmecileri,
- d) Gayrisihhi işyerleri,
- e) Sıhhi işyerleri.

(7) Hava seyrüsefer grubunda yer alan yetki türleri şunlardır;

- a) Hava trafik,
- b) Haberleşme.

(8) Güvenlik grubunda yer alan yetki türleri şunlardır;

- a) Havacılık güvenlik,
- b) Güvenlik eğitimi.

(9) Hava ulaşım grubunda yer alan yetki türleri şunlardır;

- a) Uçuş izni denetimi.

(10) Yetki başvurusunda bulunan kuruluşlar hangi denetim grup ve türünde yetki istediğini başvuru dosyasında belirtir.

Yetkilendirilecek kuruluşlarda aranacak ortak şartlar

MADDE 20 – (1) Yetkilendirilecek kuruluşların;

- a) Asgari limited şirket şeklinde kurulmuş olması,
- b) Anonim şirket şeklinde kurulmuş olması halinde hisselerin tamamının nama yazılı olması,
- c) Ana sözleşmelerinde bağımsız sivil havacılık inceleme ve denetimi konularına yer verilmesi,
- ç) Ana sözleşmelerinin 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu ve 5431 sayılı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ve bu Kanunlara dayanılarak çıkarılan mevzuatlara aykırı hükümler taşımaması,

d) Bu Yönetmelik kapsamında inceleme ve denetim gerçekleştirebilecek ölçüde yönetim yapısına, yeterli sayı ve nitelikte denetçiye, gerekli teknik donanıma, belge ve kayıt düzenine sahip olması, gerekli yönetim ile kalite yönetim sistemine ilişkin yapının ve yazılı politikaların oluşturulması,

e) Verdikleri hizmetlerden doğabilecek zararları karşılamak amacıyla en az bir milyon ABD Doları sorumluluk sigortası yaptıracaklarını taahhüt etmeleri,

f) Bu Yönetmelik kapsamında denetim yapma yetkilerinin iptal edilmemiş olması,

g) Denetçilerinin %51'inin T.C. vatandaşı olması,

ğ) Ödenmiş sermayesinin asgari yüzellibin ABD Doları karşılığı Türk Lirası olması ve yetkilendirilen her bir denetim yetkisi grubu için ilave onbin ABD Doları karşılığı Türk Lirası ödenmiş sermayeye sahip olunması,

şarttır.

(2) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun kapsamında çalışma izni alınması ve denetçiler için belirlenen şartları taşımak koşuluyla toplam denetçi sayısının %49'unu geçmemek üzere yabancı denetçi çalıştırılabilir.

(3) **(Ek:RG-27/2/2015-29280)** Bu maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (ğ) bentleri Amatör yapım hava araçlarının denetlenmesi için yetki alan Yetkili Bağımsız Denetçi kuruluşları için uygulanmaz. Amatör yapım hava araçları denetlenmesi için yetki alan Yetkili Bağımsız Denetçi Kuruluşu tek kişilik şirket veya kuruluş amaçlarında havacılık faaliyeti bulunan kulüp, dernek veya vakıf olabilir.

(4) **(Ek:RG-27/2/2015-29280)** Amatör yapım hava araçlarının denetlenmesi için yetki alan Yetkili Bağımsız Denetçi kuruluşlar verdikleri hizmetlerden doğabilecek zararları karşılamak amacıyla birinci

fıkranın (e) bendinde belirtilen sigorta miktarının %20'si kadar sorumluluk sigortası yapmaları yeterlidir. Tek kişilik şirket olması halinde ise birinci fıkranın (e) bendinde belirtilen miktarın %1'i kadar sorumluluk sigortası yapılması yeterlidir.

(5) **(Ek:RG-27/2/2015-29280)** Sadece Amatör yapım hava araçlarının denetlenmesi için yetki alan Yetkili Bağımsız Denetçi kuruluş tek kişilik şirket ise bu Yönetmeliğin 10, 12 ve 15 inci maddelerinde yer alan hükümler uygulanmaz. Amatör yapım hava araçları için yetki alan Yetkili Denetim Kuruluşlarından elkitabı istenir.

Yetkilendirilecek kuruluş ortakları, yönetim kurulu başkanı ve üyeleri, yöneticileri ve denetçilerinde aranacak ortak şartlar

MADDE 21 – (1) Yetkilendirilecek bağımsız denetim kuruluşlarının ortaklarının, yönetim kurulu başkan ve üyeleri, yöneticileri ile denetçilerinin;

a) Genel Müdürlükçe yetkilendirilen başka bir bağımsız denetim kuruluşunda ya da inceleme ve denetim hizmeti verilen işletmede veya bu işletmenin bağlı kuruluşlarında ortaklığının bulunmaması, yönetim kurulu başkanı, üyesi, ya da yönetici olmaması veya denetçi unvanı altında çalışmıyor olması,

b) Yetkisi iptal edilmiş olan bağımsız denetim kuruluşlarında ortak olmaması veya yetki iptaline neden olan faaliyetlerde sorumluluklarının tespit edilmemiş olması,

c) İnceleme, denetim, eğitim ve danışmanlık haricinde sivil havacılık ile ilgili ticari bir faaliyetinin bulunmaması,

ç) Bağımsızlıklarını ortadan kaldıran ilişkilerinin ortaya çıkması halinde inceleme ve denetimden çekileceklerini ve denetim şirketindeki görevlerinden ayrılacaklarını taahhüt etmeleri, gereklidir.

(2) Yetkilendirilecek bağımsız denetim kuruluşlarının tüzel kişi ortaklarının ortaklık yapısının şeffaf ve açık olması bunların gerçek kişi ortaklarının birinci fıkrada belirtilen nitelikleri haiz olması gereklidir.

(3) Yetkilendirilecek bağımsız denetim kuruluşlarının, yönetim kurulu başkanı ve üyeleri, yöneticileri ve denetçilerine;

a) Milli güvenliğin veya kamu düzeninin tehlikeye girebileceği durumlarda,

b) Taksirli suçlar ile kısa süreli hapis cezasına seçenек yaptırımlara çevrilmiş veya aşağıda sayılan suçlar dışında tecil edilmiş hükümler hariç olmak üzere, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve diğer kanunlar uyarınca üç yıldan fazla hapis, 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu gereğince hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılmış olması veya 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu veya diğer kanunlar uyarınca basit veya nitelikli zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile istimal ve istihlak kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçlarından, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, kara para aklama veya Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlardan, Devlet sırlarını açığa vurma, Devletin egemenlik alametlerine ve organlarının saygınlığına karşı suçlardan, Devletin güvenliğine karşı suçlardan, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlardan, milli savunmaya karşı suçlardan, Devlet sırlarına karşı suçlar ile casusluk, yabancı devletlerle olan ilişkilere karşı suçlardan ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 223 üncü maddesinde yer alan ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması suçlarından kesin hüküm ile mahkum olmuş olması halinde izin verilmez.

Yetki başvurusu sırasında gerekli olan bilgi ve belgeler

MADDE 22 – (1) Bu Yönetmelik kapsamında yetkilendirilmek isteyen bağımsız denetim kuruluşları, aşağıdaki bilgi ve belgelerin eklendiği bir yazı ile Genel Müdürlüğe başvururlar:

a) Bağımsız denetim kuruluşunun esas sözleşmesi ve varsa esas sözleşme değişikliklerinin yer aldığı ticaret sicili gazetelerinin aslı veya örnekleri,

b) İlgili ticaret odasından alınacak faaliyet belgesinin bir örneği,

c) Bağımsız denetim kuruluşunun merkezinin varsa şube ve/veya şubelerinin adresleri, telefonları ve belgegeçer numaraları,

ç) Bağımsız denetim kuruluşunun başvuru tarihindeki bilançosu ve ödenmiş sermaye miktarının ABD Doları karşılığını gösteren Yeminli Mali Müşavir onaylı belgeler,

d) Ortakların, yönetim kurulu başkan ve üyeleri, yöneticileri ile denetçilerin;

1) Tecrübelerini ve denetimle ilgili aldıkları eğitimlerini içeren ayrıntılı özgeçmişleri, sahip oldukları lisans, sertifika ve katılım sağlanan eğitim programlarına ilişkin bilgiler, T.C. kimlik numaraları, adres bilgileri, diploma örneği ve **(Değişik ibare:RG-17/4/2022-31812) şirketin sicil tasdiknamesi,**

2) Yönetici personel pozisyonunda görev yapan personel için yönetici kabul formu ve ekleri,

3) 21 inci maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen suçlardan hüküm giyilmediğine ilişkin yazılı beyanları,

4) Genel Müdürlükçe yetkilendirilen başka bir bağımsız denetim kuruluşunda ortaklığının bulunmadığına, yönetim kurulu başkanı veya üyesi, yöneticisi ile denetçisi ya da inceleme ve denetim faaliyeti ile iştigal eden personel olarak görev yapmadıklarına ve yetkisi iptal edilmiş olan bir kuruluşta veya Genel Müdürlükçe yetkilendirilen herhangi bir kuruluşta ortak, yönetim kurulu başkanı veya üyesi, yönetici olarak görev yapmadıklarına veya yetki iptaline neden olan faaliyetlerde sorumluluklarının tespit edilmediğine ve bu kuruluşlarda nitelikli paya sahip olunmadığına dair yazılı beyanları,

5) İnceleme, denetim, eğitim ve danışmanlık haricinde sivil havacılık ile ilgili ticari faaliyette bulunmadıklarına dair yazılı beyanları,

6) Bu Yönetmelikte belirtilen bağımsızlığı ortadan kaldıran hallerin ortaya çıkması durumunda inceleme ve denetimden çekileceklerine dair yazılı taahhütleri,

e) Ortakların tüzel kişi olması durumunda tüzel kişi ortakların gerçek kişi ortaklarının bu Yönetmelikte belirtilen şartları haiz olduklarını gösteren belgeler,

f) Bu Yönetmeliğe uygun şekilde organizasyon yapısının oluşturulduğu, gerekli yönetim sistemlerinin kurulduğunu teyit eden belgeler ile bu kapsamda görevlendirilecek sorumlu yöneticiler ile denetçilerin adı, soyadı ve tecrübelerine ilişkin bilgiler,

g) **(Değişik:RG-27/2/2015-29280)** Bu Yönetmelik kapsamında verilecek inceleme ve denetim hizmeti nedeniyle oluşabilecek zararların tazminini teminen bu Yönetmeliğin 20 nci maddesinde belirlenen miktarda sorumluluk sigortası yaptıracığına dair taahhütname.

(2) Birinci fıkrada belirtilen belgelerin hali hazırda faaliyet gösteren yetkili bağımsız denetim kuruluşlarında pay edinecek yeni ortaklar ya da görev alacak yeni yönetim kurulu başkan ve üyeleri, yöneticileri ve denetçiler tarafından da Genel Müdürlüğe sunulur.

(3) Genel Müdürlük, yapılan başvuruları en geç otuz gün içinde değerlendirir, başvuruların değerlendirilmesi sırasında ek bilgi ve belge isteyebilir. Genel Müdürlükçe eksikliği tespit edilen veya ek olarak istenen bilgi ve belgeler, yetki başvurusunda bulunan bağımsız denetim kuruluşuna yazılı olarak bildirilir. Ek bilgi ve belge istendiğine ilişkin yazının tebliğini takip eden otuz gün içerisinde istenen bilgi ve belgeler Genel Müdürlüğe gönderilir. İstenilen bilgi ve belgelerin bu süre içerisinde gönderilmemesi halinde yetki başvurusundan feragat edildiği kabul edilir.

(4) Yabancı uyruklu gerçek ve tüzel kişilerden istenilen belgelerin bu kişilerin yerleşik olduğu ülkede kayıtların tutulduğu bir merci ya da sistem olmaması nedeniyle temin edilememesi durumunda, bu durum ilgili ülkenin yetkili mercilerinden alınacak bir belge ile Genel Müdürlüğe bildirilir.

(5) Bu Yönetmelikte yer alan başvurularla ilgili olarak yurt dışından temin edilecek belgelerin ilgili ülkenin yetkili makamlarınca ve Türkiye'nin o ülkedeki konsoloslughunca veya Lahey Devletler Özel Hukuku Konferansı çerçevesinde hazırlanan Yabancı Resmi Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılması Sözleşmesi hükümlerine göre onaylanmış olması ve başvuruya belgelerin noter onaylı tercümelemelerinin de eklenmesi şarttır.

(6) **(Ek:RG-27/2/2015-29280)** Bu maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (ç) bentleri Amatör yapım hava araçlarının denetlenmesi için yetki alan Yetkili Bağımsız Denetçi kuruluşlar için uygulanmaz.

(7) **(Ek:RG-27/2/2015-29280)** Amatör yapım hava araçlarının denetlenmesi için yetki alan Yetkili Bağımsız Denetçi kuruluşlarının kulüp, vakıf veya dernek olması halinde, kulüp/vakıf/dernek veya tek kişilik şirket olduğunu gösterir ilgili Makamdan alınmış yazının ve kulüp/vakıf/dernek/şirket tüzüğü'nün Genel Müdürlüğe sunulması gerekir.

Yetki başvurularının değerlendirilmesi

MADDE 23 – (1) Yetki başvurusunda bulunan bağımsız denetim kuruluşlarına yönelik değerlendirme Genel Müdürün teklifi ve Bakanın onayı ile beş asil iki yedek üyeden oluşan komisyon tarafından yapılır.

(2) Genel Müdür ve Genel Müdür Yardımcıları komisyonun asli üyesidir. Diğer üye ile yedek üyeler Ana Hizmet Birimi Daire Başkanları arasından Genel Müdür tarafından seçilir. Genel Müdür Komisyonun başkanıdır.

(3) Komisyonun görev süresi bir yıldır. Komisyona seçilen üye, yeniden seçilebilir.

(4) Asil üyelerden birinin bulunmaması halinde yedek üye, bulunmayan asil üyenin yerini alır.

(5) Komisyon, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır. Komisyon kararlarını oyçokluğu ile alır. Her üyenin bir oy hakkı vardır ve çekimser oy kullanılamaz. Oyların eşitliği halinde Başkanın kullandığı oy yönünde çoğunluk sağlanmış sayılır. Komisyon kararına muhalefet şerhi koyan komisyon üyesi, gerekçesini yazılı olarak komisyon kararına ekler.

Yetki verilmesi

MADDE 24 – (1) Ortakları, yönetim kurulu başkanı, üyeleri, yöneticileri ve denetçileri ile birlikte bu Yönetmelikte yer alan koşulları taşıyan ve gerekli belgelerle yazılı başvuruda bulunan bağımsız denetim kuruluşlarına, Genel Müdürlükçe faaliyet konularını yürütebilecek yeterliliğe sahip olduklarına karar verilmesi halinde bağımsız denetim kuruluşu yetkisi verilir.

(2) Yetki verilen kuruluşların rehber kitapları, yönetici personel kabul formları ve denetçi onay belgeleri Genel Müdürlükçe onaylanır veya kabul edilir.

(3) Genel Müdürlük, bu Yönetmelikte yer alan hükümler göz önünde bulundurularak yapılacak değerlendirmelere ilave olarak inceleme ve denetim yapma yetkisi almak için başvuran bağımsız denetim kuruluşu nezdinde, ilgili yeterlilik ve teknik donanımın yeterliliğinin tespitine yönelik yerinde inceleme yapmaya yetkilidir.

(4) Genel Müdürlük tarafından yetkilendirilen bağımsız denetim kuruluşları Genel Müdürlüğün internet sayfasında kamuoyuna duyurulur.

(5) Bağımsız denetim kuruluşlarına verilen yetkiler bu Yönetmelikte yer alan koşulların taşınması koşuluyla bir yıl için düzenlenir ve Genel Müdürlükçe uygun görülmesi halinde her yılın sonunda yetkiler bir yıl daha geçerli olmak üzere uzatılır.

(6) Genel Müdürlük, yetkilendirilen bağımsız denetim kuruluşunun faaliyetlerini, yazışmalarını, kayıtlarını ve benzer iş ve işlemlerini bu Yönetmelik ve ilgili talimatlarda belirtilen esaslara göre haberli veya habersiz olarak denetler.

(7) Denetim yetkisi verilen kuruluşlar, Genel Müdürlük ve hizmet vereceği işletmeler ile inceleme ve denetimden elde ettiği bilgi ve belgeleri Genel Müdürlük ve ilgili işletme dışında kimse ile paylaşmayacağını, bilgileri koruyacağını ve buna dair sorumlulukları yerine getireceğini içeren bir gizlilik anlaşması imzalar.

Yetkinin askıya alınması ve iptali

MADDE 25 – (1) Aşağıdaki hallerde yetkili bağımsız denetim kuruluşunun yetki belgesi Genel Müdürlük tarafından iptal edilir:

a) Bu Yönetmelikte belirtilen kuruluş şartlarının kaybedilmesi,

b) Bu Yönetmeliğe uygun hareket edilmeksizin inceleme ve denetim faaliyetinin yapıldığının tespiti ile uygunsuzluğun giderilmesi için Genel Müdürlükçe tayin edilecek süre içerisinde uygunsuzluğun giderilmemesi veya aynı tip uygunsuzluğun ilk uyarıya rağmen tekrarlama,

c) Zorunlu olan sorumluluk sigortasının yenilenmemesi,

ç) Bağımsız denetim kuruluşunun ihmal veya kasıt ile inceleme ve denetim raporunu kısmen veya tamamen yanlış veya gerçeğe aykırı hazırlaması, bilgi sakladığının tespit edilmesi,

d) Kesintisiz olarak iki takvim yılı içinde Genel Müdürlük adına inceleme ve denetim faaliyetlerinde bulunulmaması,

e) Bu Yönetmelik kapsamında devam eden inceleme ve denetim sözleşmesinin bulunmaması ya da bu Yönetmelikte belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde inceleme ve denetim sözleşmesinin feshedilmiş olması koşuluyla yetkili bağımsız denetim kuruluşu tarafından yetki iptalinin talep edilmesi,

f) İşletmelerden edinilen gizli bilgilerin Genel Müdürlük dışındaki üçüncü kişilere verilmesi.

(2) Yetki iptali kararı verilmeden önce yetkili bağımsız denetim kuruluşunun yazılı görüşü alınır. Görüş istendiğine ilişkin yazının tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde görüş verilmemesi halinde bu haktan feragat edildiği kabul edilir.

(3) Genel Müdürlük, yetkili bağımsız denetim kuruluşunun ortaklarının, yönetim kurulu başkan ve üyelerinin, yöneticilerinin ya da denetçilerinin bu Yönetmelikle belirlenen şartları kaybetmeleri nedeniyle gerekli değişikliklerin yapılmaması, denetçiler tarafından kullanılan unvanların bu Yönetmelik hükümlerine uygun olmaması, Genel Müdürlüğe bildirilenler dışında denetçi görevlendirilmesi ya da bu Yönetmelikte belirtilen diğer usul ve esaslara uyulmaması nedeniyle Genel Müdürlük uyarı konusu yapılan hususların tekrar edilmesi halinde yetkili bağımsız denetim kuruluşunun bu Yönetmelik kapsamındaki yetkisini altı aydan fazla olmamak üzere geçici olarak kaldırır.

(4) Genel Müdürlük, birinci fıkranın (ç) bendinde belirtilen hususlarda sorumluluğu tespit edilen yetkili bağımsız denetim kuruluşunun ortaklarının, yönetim kurulu başkanı ve üyelerinin, yöneticilerinin veya denetçilerinin bir başka yetkili bağımsız denetim kuruluşunda çalışmasını yasaklar.

(5) Genel Müdürlük tarafından iptali veya askıya alınması ve dördüncü fıkra kapsamındaki yasaklılık hali ve yetki iptaline ilişkin karar Genel Müdürlüğün internet sayfasında ilan edilir.

(6) Yetkili bağımsız denetim kuruluşlarının yetki iptallerine ve yetkilerinin askıya alınmasına yönelik değerlendirme 23 üncü maddede belirtilen komisyon tarafından yapılır.

(7) Yetkili bağımsız denetim kuruluşlarının yetkilerinin iptali durumunda bağımsız denetim kuruluşu çalışanlarına verilen teknik denetçi ve tüm meydanlar giriş kartları yedi gün içinde Genel Müdürlüğe iade edilir.

(8) Yetkili bağımsız denetim kuruluşunun yetkilerinin iptali durumunda yetki süreleri dâhilinde denetim kuruluşu ve çalışanları tarafından verdikleri hizmetler sırasında edindikleri bilgi, belgeler ve arşiv kayıtları süresiz olarak hiçbir şekilde bir başkası ile paylaşılamaz. Eldeki tüm bilgi ve belgeler yetki iptal tarihinden en geç bir ay içerisinde Genel Müdürlüğe teslim edilir.

Yetki kapsamı değişikliği

MADDE 26 – (1) Yetkilendirilen yetkili bağımsız denetim kuruluşları yetki kapsamlarında değişiklik yapmak istediklerinde, yetki almak istedikleri konulara ilişkin olarak bu Yönetmelik gerekliliklerine göre hazırlayacakları dosya ile Genel Müdürlüğe yazılı başvuru yaparlar.

Denetçilerin yetkilendirilmesi

MADDE 27 – (1) Yetki verilen bağımsız denetim kuruluşlarında görevli başdenetçiler ile denetçilere ilişkin değerlendirilme yapılarak ilgili ihtisas daire başkanlığının teklifi ve Genel Müdür onayı ile yetkilendirildikleri alanlarda sivil havacılık işletmelerinde inceleme ve denetim yapma yetkisi verilir.

(2) Genel Müdürlük tarafından başdenetçi ve denetçi olarak görevlendirilen personel ile yönetici onay formu kabul edilen yöneticilere teknik denetçi kartı ile bir bağımsız denetim kuruluşunda çalışanlara ücreti karşılığında tüm havaalanları giriş kartı verilir.

Denetçilere verilen yetkilerin iptali

MADDE 28 – (1) Genel Müdürlük tarafından yetkilendirilen başdenetçi ve denetçilerin yetkileri;

a) Yetkili bağımsız denetim kuruluşunun yetkilerinin iptal edilmesinde kusuru olması,

b) İnceleme ve denetim faaliyetlerinde yönetmeliğe aykırı hareket etmesi ve uyarıya rağmen bunu tekrarlaması,

c) Bu Yönetmelik ve sivil havacılık mevzuatına ağır ihmal ve kasıtlı aykırı faaliyette bulunduğu tespit edilmesi,

halinde ilgili ihtisas daire başkanlığının teklifi ve 23 üncü maddede belirtilen komisyonun değerlendirmesi, Genel Müdürün onayı ile iptal edilir. Yetkileri iptal edilen denetçiler herhangi bir bağımsız denetim kuruluşunda görev alamaz ve havacılık işletmelerinde yönetici personel olamaz.

(2) Yetkileri iptal edilen başdenetçi ve denetçilere verilen teknik denetçi kartları ve tüm havaalanları giriş kartları yedi gün içinde Genel Müdürlüğe iade edilir.

(3) Genel Müdürlük tarafından yetkilendirilen bağımsız denetim kuruluşunun yetkilerinin iptal edilmesinde kusuru olmayan denetçiler daha sonra başka bir bağımsız denetim kuruluşunda ya da havacılık kuruluşunda görev alabilir.

ALTINCI BÖLÜM

İnceleme ve Denetim Sözleşmesi

Sözleşmesinin unsurları

MADDE 29 – (1) İnceleme ve denetim faaliyetleri, yetkili bağımsız denetim kuruluşu ile işletme arasında yapılacak yazılı sözleşme çerçevesinde yürütülür. Sözleşme, yapılacak inceleme ile denetimin kapsam ve içeriği üzerinde taraflar arasında tam bir mutabakat sağlandığını ifade eder.

(2) Sözleşme; 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu ve 5431 sayılı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ve bu kanunlar uyarınca yapılan sivil havacılık düzenlemeleri, Genel Müdürlük tarafından yapılan duyurular dikkate alınarak hazırlanır.

(3) Sözleşmeler de asgari olarak;

a) İnceleme ve denetimin amacı, kapsamı, dönemi ve varsa özel nedenleri,

b) Tarafların yükümlülükleri,

c) Denetçinin uymakla yükümlü bulunduğu inceleme ve denetim standartları ve düzenlemeler,

ç) Yetkili bağımsız denetim kuruluşu tarafından sözleşme kapsamında verilecek hizmetler,

d) İnceleme ve denetimle ilgili olarak istenen her türlü kayıt, belge ve diğer bilgilere sınırsız erişim imkânı sağlanacağı,

e) İnceleme ve denetim ücreti,

f) İnceleme ve denetim hizmetinin, bu Yönetmelik kapsamında verilecek hizmet nedeniyle oluşabilecek zararların tazminini teminen yetkili bağımsız denetim kuruluşu tarafından yaptırılan asgari bir milyon ABD Doları sorumluluk sigortası kapsamında olacağı,

g) Fesih,

ğ) Bilgilerin gizliliğinin muhafaza edileceği, aykırı hususların olması halinde sorumluluk, ile ilgili hükümler bulunur.

İnceleme ve denetim ücreti

MADDE 30 – (1) Yetkili bağımsız denetim kuruluşları ile işletmeler arasında imzalanacak sözleşme ücretleri Genel Müdürlük hizmet tarifesinde belirlenen inceleme ve denetim ücretini geçmemek ve %80'inden az olmamak üzere karşılıklı anlaşma ile belirlenir.

Sözleşmenin yürürlüğü

MADDE 31 – (1) Yetkili bağımsız denetim kuruluşu ile yapılacak sözleşme en fazla üç yıl süre ile yapılabilir. Sivil havacılık işletmelerine eğitim ve danışmanlık hizmeti veren bağımsız denetim kuruluşları ilgili sivil havacılık işletmeleri ile bir yıl geçmeden inceleme ve denetim sözleşmesi yapamazlar.

(2) Belirlenen süre sonunda aynı yetkili bağımsız denetim kuruluşu ile tekrar inceleme ve denetim sözleşmesi imzalanabilmesi için en az bir yıl geçmesi zorunludur.

(3) İşletmeler tarafından, işletmelerin inceleme ve denetimini gerçekleştirecek yetkili bağımsız denetim kuruluşu ile sözleşme imzalanmasını müteakip yedi gün içinde Genel Müdürlüğe sözleşmenin bir sureti gönderilir.

Sözleşmedeki değişiklikler

MADDE 32 – (1) İnceleme ve denetim sözleşmesinin şartlarında değişiklik yapılması istenildiğinde, yetkili bağımsız denetim kuruluşu ile işletmenin yeni şartlar üzerinde mutabakat sağlaması ve yapılacak değişikliklerin sivil havacılık mevzuatına ve bu Yönetmeliğe aykırı olmaması gerekir.

(2) Yeni sözleşmenin sureti, sözleşmenin yapıldığı/imzalandığı tarihten itibaren yedi gün içinde Genel Müdürlüğe gönderilir.

Sözleşmenin sona erdirilmesi

MADDE 33 – (1) Sözleşme süresi içerisinde, 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun amir hükümleri saklı kalmak kaydıyla, sözleşmenin feshedilmesi ancak sözleşmelerinde buna uygun bir hüküm bulunması ve söz konusu fesih tarihinden en az iki ay önceden Genel Müdürlüğe bilgi verilmesi ile mümkündür. Sözleşmelere buna aykırı bir hüküm konulamaz.

(2) Yetkili bağımsız denetim kuruluşu; inceleme ve denetim faaliyetlerinin denetlenen işletme tarafından, bu Yönetmelik hükümlerine aykırı olarak sınırlandırılması, işletmenin faaliyetlerine ilişkin önemlilik arz eden bilgi ve belgelerin sağlanmaması ve benzeri durumlar söz konusu ise gerekçesi ile yapacağı başvurunun Genel Müdürlükçe kabul edilmesi halinde sadece ilgili işletmenin denetiminden çekilebilir. Çekilen yetkili bağımsız denetim kuruluşu, çalışma kâğıtlarını ve eki bilgileri, yerine geçecek

olan yetkili bağımsız denetim kuruluşunun incelemesine imkân sağlamak ve istenilmesi halinde de kopyalarını vermekle yükümlüdür.

(3) İnceleme ve denetim yöntemine ilişkin görüş ayrılıkları sözleşmenin sona erdirilmesi için gerekçe oluşturmaz.

(4) Fesih sebepleri, fesih işlemlerinden önce Genel Müdürlüğe yazılı olarak bildirilir.

(5) İşletme tarafından sözleşme süresi içinde yetkili bağımsız denetim kuruluşunun değiştirilmek istenildiği ya da yetkili bağımsız denetim kuruluşu tarafından inceleme ve denetim sözleşmesine aykırı hareket edildiği ve/veya inceleme ve denetimin bu Yönetmelikte belirtilen esaslara göre yapılmadığı hallerde, durumun gerekçesiyle birlikte Genel Müdürlüğe bildirilmesi ve sözleşmenin feshedilebilmesi için Genel Müdürlüğün uygun görüşü alınır.

YEDİNCİ BÖLÜM

Tarafların Yükümlülükleri

İşletmenin yükümlülükleri

MADDE 34 – (1) İşletme, faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeler başta olmak üzere her türlü faaliyet, kayıt belge ve bilgi işlem sistemini inceleme ve denetime uygun ve hazır hale getirmek zorundadır. İşletme, talep edilmesi halinde iç denetim raporlarının bir örneğini yetkili bağımsız denetim kuruluşuna verir ve denetçi ile işletme kalite ve emniyet denetçileri arasındaki işbirliğinin sağlanması için gerekli tedbirleri alır.

(2) İşletme yönetimi, yetki ve sorumlulukların açık bir şekilde belirlenmesi ve bununla ilgili uygulamanın gözetilmesi, faaliyetlerin mevzuata uygunluğunun sağlanması, inceleme ve denetim sürecinde ortaya çıkabilecek olaylara ilişkin olarak gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.

(3) Denetçiler ile işletme personeli arasında koordinasyonun sağlanması işletmenin sorumluluğundadır.

(4) Genel Müdürlüğe karşı yükümlülüklerini yerine getirmeyen işletmelere Genel Müdürlük tarafından, 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu ve 5431 sayılı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun çerçevesinde yaptırımların uygulanması için gerekli işlemler yapılır.

Yetkili bağımsız denetim kuruluşunun yükümlülükleri

MADDE 35 – (1) Yetkili bağımsız denetim kuruluşunun ortaklık yapısında ya da yönetim kurulu başkan ve üyelerinde değişiklik yapılması veya en az denetçi düzeyinde yeni bir denetçinin istihdam edilmesi halinde bu durum, ilgili bilgi ve belgeler ile birlikte yedi iş günü içinde Genel Müdürlüğe bildirilir.

(2) Yetkili bağımsız denetim kuruluşları, ortaklarının, yönetim kurulu başkan ve üyelerinin, yöneticilerinin ve denetçilerinin bu Yönetmelik kapsamında bağımsızlıklarının ortadan kalktığı hallerde, ilgili işletme ile inceleme ve denetim sözleşmesi düzenleyemezler, düzenlenmiş ise inceleme ve denetimden çekilirler. Görevlendirilen denetçilerin bağımsızlığının ortadan kalktığı hallerde ilgili denetçinin değiştirilmesini sağlamaktan yetkili bağımsız denetim kuruluşu yükümlüdür.

(3) Yetkili bağımsız denetim kuruluşları, istihdam ettikleri denetçilerin uluslararası ve ulusal mevzuatta yer alan kriterlere göre Genel Müdürlük tarafından lüzumlu görülen eğitim programlarına katılmalarını sağlar.

(4) Yetkili bağımsız denetim kuruluşları, yıllık faaliyetleri hakkında asgari olarak aşağıdaki hususları içeren ve sorumlu yöneticileri tarafından imzalanan bir raporu hazırlayarak her yıl Mart ayına kadar Genel Müdürlüğe gönderir.

a) Yönetim ve ortaklık yapısına ilişkin açıklama,

b) Kalite yönetim sistemine ve bu sistemin etkinliğine dair açıklama,

c) Son bir yıl içinde inceleme ve denetime tabi tutulan işletmelerin listesi,

ç) İnceleme ve denetim çalışmaları süresince bağımsızlık ilkesine uyulduğuna ve bu uygulamaların yetkili bağımsız denetim kuruluşunun kendi içinde incelemeye tabi tutulup tutulmadığına ilişkin taahhüt,

d) İstihdam edilen denetçilerin uluslararası ve ulusal mevzuata göre eğitime tabi tutulmasına ilişkin izlenen politika hakkında açıklama.

(5) Yetkili bağımsız denetim kuruluşları bu Yönetmelik kapsamında gerekli yönetim sistemlerini kurmakla yükümlüdür.

(6) İşletme tarafından inceleme ve denetime ilişkin bilgi ve belgelerin yetkili denetim kuruluşuna verilmemesi halinde bu durum yetkili denetim kuruluşu tarafından Genel Müdürlüğe ivedilikle bildirilir.

(7) Yetkili bağımsız denetim kuruluşları, istihdam ettikleri denetçilerce bu Yönetmelik kapsamında düzenlenecek çalışma kâğıtlarını, inceleme ve denetime ilişkin her türlü bilgi ve belgeyi istenildiğinde Genel Müdürlüğe gönderir veya Genel Müdürlüğün denetime yetkili personeline sunar.

(8) Verilecek inceleme ve denetim hizmeti nedeniyle oluşabilecek zararların tazminini teminen asgari bir milyon ABD Doları genel şartları Genel Müdürlükçe ayrıca belirlenecek sorumluluk sigortası yaptırır.

(9) Genel Müdürlük, yetkili bağımsız denetim kuruluşu ile anlaşma yaparak günlüğü ödenmek şartıyla denetçi alabilir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Planlanma ve İş Birliği

Denetim planı

MADDE 36 – (1) Yetkili bağımsız denetim kuruluşu tarafından her bir denetim için;

a) İşletme faaliyetleri, önceki denetimlere ait çalışma kâğıtları ve denetim raporları ile ilgili belgelerin nasıl gözden geçirileceği,

b) Denetim ekibinde yer alan denetçilerin sorumluluk, yeterlilik ve deneyimleriyle ilgili hususlara dikkat edilmek suretiyle, ekip içinde iş bölümünün ve koordinasyonun nasıl yapılacağı,

c) Önceki dönemlere ait denetimin farklı bir yetkili bağımsız denetim kuruluşu tarafından yapılmış olması halinde, söz konusu denetim kuruluşunun denetim faaliyetlerine ilişkin çalışma kâğıtlarının incelenmesi ve önceki denetçiler ile görüşmeler yapılması gereğinin nasıl belirleneceği,

ç) İşletme faaliyetlerinin coğrafi dağılımına göre denetim ekipleri arasında işbirliğinin nasıl sağlanacağı,

d) İşletmenin hizmet aldığı kuruluşlar ile yapılan işlemlerin nasıl inceleneceği,

e) Alınan destek hizmetlerinin işletmenin faaliyetleri üzerindeki etkileri,

f) Sivil havacılık sektöründeki gelişmeler, uyulması gereken düzenlemeler ve diğer faktörlere ilişkin değerlendirmeler,

hakkında yazılı bilgiler içeren bir denetim planı hazırlanır.

(2) Yetkili bağımsız denetim kuruluşu her bir denetim için birinci fıkra kapsamında hazırlanan denetim planını denetlemeden üç işgünü önce denetlenecek işletmeye gönderir.

(3) Birinci fıkra kapsamındaki bilgi ve belgeler yetkili denetim kuruluşunca, çalışma kâğıdı olarak ilgili işletmenin dosyasında saklanır.

Denetçiler ile işletme kalite ve emniyet denetçileri arasında işbirliği

MADDE 37 – (1) Etkin bir inceleme ve denetim planlanması amacıyla denetçinin, işletmenin iç denetimi hakkında yeterli bilgiyi edinmesi ve iç denetim raporlarını incelemesi gerekir.

(2) İşletmenin denetçileri, kendi raporları dâhil ihtiyaç duyulan bütün bilgileri istenildiğinde denetçilere verir.

Genel Müdürlük ile yetkili bağımsız denetim kuruluşları arasında işbirliği

MADDE 38 – (1) Genel Müdürlük tarafından gerekli görüldüğünde inceleme ve denetime tabi tutulan işletme hakkında görüş alışverişinde bulunmak üzere yetkili bağımsız denetim kuruluşu ile toplantılar düzenlenir.

(2) Denetçiler tarafından;

a) İşletmenin işletmecilik yapma yetkisi için gerekli şartlardan birini yerine getirmediğini gösteren bilgilere sahip olmaları,

b) İşletmenin faaliyet ve kayıt düzenine ilişkin mevzuata aykırı işlemler ile 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanununun ve 5431 sayılı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun ve ilgili mevzuat ile işletmenin ana sözleşmesi veya tüzüğünün ihlal edildiğine ilişkin bilgiler edinmeleri,

halinde de durumu öğrendikleri anda Genel Müdürlük bilgilendirilir.

(3) Genel Müdürlük bağımsız denetim kuruluşlarının gelişmesi için gerekli işbirliğinde bulunur.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Rapor ve Bulgu Seviyeleri

İnceleme raporu

MADDE 39 – (1) Yetkili bağımsız denetim kuruluşunun inceleme sonucunda hazırladığı raporun Genel Müdürlükçe incelenip onaylanmasını müteakip ilgili işletmeye gereği için gönderilmesi ile inceleme faaliyeti gerçekleşmiş olur.

(2) Taslak inceleme raporlarının Genel Müdürlük tarafından onaylanması sırasında yetkili bağımsız denetim kuruluşları tarafından inceleme ücretinin %3'ü oranında Genel Müdürlüğe hizmet bedeli ödenir.

(3) İnceleme raporunda tespit edilen hususların işletmeler tarafından giderilmesinin takibi Genel Müdürlükçe yapılır. Bu konuda işletmeler verecekleri cevapların bir kopyasını da incelemeyi yapan yetkili bağımsız denetim kuruluşuna gönderir.

Denetim raporu

MADDE 40 – (1) Yetkili bağımsız denetim kuruluşunun denetim sonucunda hazırladığı raporun Genel Müdürlükçe incelenip onaylanmasını müteakip denetlenen işletmeye gereği için gönderilmesi ile denetim faaliyeti gerçekleşmiş olur.

(2) Taslak denetim raporlarının Genel Müdürlük tarafından onaylanması sırasında yetkili bağımsız denetim kuruluşları tarafından denetim ücretinin %3'ü oranında Genel Müdürlüğe hizmet bedeli ödenir.

(3) Denetim raporunda tespit edilen bulguların işletmeler tarafından giderilmesinin takibi Genel Müdürlükçe yapılır. Bu konuda işletmeler verecekleri cevapların bir kopyasını da denetimi yapan yetkili bağımsız denetim kuruluşuna gönderir.

(4) Denetim raporlarına yönelik diğer hususlar Genel Müdürlükçe belirlenir.

Denetim bulgu seviyeleri

MADDE 41 – (1) Denetimlerde tespit edilen bulgu seviyelerine yönelik gerekli hususlar Genel Müdürlükçe belirlenir.

ONUNCU BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Yönetmelikte hüküm bulunmayan haller

MADDE 42 – (1) Bu Yönetmelikte hüküm bulunmayan hallerde 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu, 5431 sayılı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ve ilgili diğer mevzuat hükümleri uygulanır.

Kamu kurumlarına ait denetim kuruluşları

EK MADDE 1 – (Ek:RG-15/1/2013-28529)

(1) 19 uncu maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerindeki yetki gruplarında Genel Müdürlük adına bağımsız denetim kuruluşu olmak için başvuruda bulunan ve hisselerinin %30 veya daha fazlası doğrudan veya dolaylı olarak kamu kurum veya kuruluşlarına ait işletmelerin 2920 ve 5431 sayılı kanunlar kapsamında başka bir işletme ruhsatı ya da yetki belgesine sahip olmaması ve kendi hissedarlarına ait olan şirketlere denetim hizmeti vermemesi şartıyla, 9 uncu maddenin beşinci ve dokuzuncu fıkraları, 21 inci maddenin birinci fıkrasının (c) bendi ve 22 nci maddenin birinci fıkrasının (d) bendinin (4) numaralı alt bendinde yer alan Genel Müdürlükçe yetkilendirilen herhangi bir kuruluştaki ortak, yönetim kurulu başkanı veya üyesi ya da yöneticisi olarak görev yapmadıklarına dair yazılı beyan aranmasına ilişkin hüküm ile (5) numaralı alt bendindeki şartlar aranmaz.

Teknik gözetim, sertifikasyon ve müşavirlik kuruluşlarının yetkilendirilmesi

EK MADDE 2 – (Ek:RG-5/5/2017-30057)

(1) Genel Müdürlük, ihtiyaç oluşması halinde görev sahası ile ilgili olmak kaydıyla konularında yetkilendirilmiş gerçek ve tüzel kişilerden sertifikasyon, teknik gözetim, müşavirlik ve uzmanlık hizmeti alabilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin alınacağı gerçek ve tüzel kişilerin yetkilendirilmesi, ilgili daire başkanının başkanlığında oluşturulacak en az 3 kişilik komisyonun önerisi ve Genel Müdürün onayı ile yapılır ve aynı usul ile kaldırılır. Yetkilendirmede, yetkinlik, bağımsızlık ve kamu etik ilkelerine uygunluk kriterleri tam olarak aranır. Bunlara dair usul ve esaslar, Genel Müdürlük tarafından konularına göre ayrıca belirlenir.

(3) Bu madde kapsamında yetkilendirilen gerçek ve tüzel kişiler, Genel Müdürlüğün resmi internet sitesinden duyurulur.

(4) Bu madde kapsamındaki yetkilendirmeler, Genel Müdürlüğün ücret tarifesinde belirlenen ücretler karşılığında yapılır.

(5) Yetkilendirilen gerçek ve tüzel kişiler, üçüncü kişi ve kuruluşlar adına da mevcut kapasiteleri kapsamında hizmet verebilirler. Bu durumda verilecek hizmetin bir sözleşme ile bağlanması ve Genel Müdürlüğe beyan edilmesi gerekir.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Yetkilendirilen bağımsız denetim kuruluşları için, 1/6/2014 tarihine kadar sivil havacılık işletmeleri ile imzalanan sözleşmelerde 6 ncı maddede belirtilen denetim takvimine ilişkin usuller uygulanmayabilir.

Yürürlük

MADDE 43 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 44 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Sivil Havacılık Genel Müdürü yürütür.

(1) 5/5/2017 tarihli ve 30057 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan değişiklik ile Sivil Havacılık İşletmeleri Yetkili Denetim Kuruluşları Yönetmeliği (SHY-YDK)’nin adı “Sivil Havacılık İşletmeleri Yetkili Denetim, Teknik Gözetim ve Müşavirlik Kuruluşları Yönetmeliği (SHY-YDTGMK)” olarak değiştirilmiştir.

Yönetmeliğin Yayımlandığı Resmî Gazete’nin		
	Tarihi	Sayısı
	5/4/2012	28255
Yönetmelikte Değişiklik Yapan Yönetmeliklerin Yayımlandığı Resmî Gazetelerin		
	Tarihi	Sayısı
1.	15/1/2013	28529
2.	27/2/2015	29280
3.	5/5/2017	30057
4.	15/1/2019	30656 Mükerrer
5.	17/4/2022	31812

[Yönetmeliğin ekini görmek için tıklayınız](#)